

NORGES HØYESTERETT

Den 15. mai 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matheson, Noer og Steinsvik i

HR-2020-1033-U, (sak nr. 20-052504STR-HRET), straffesak, anke over dom:

Påtalemyndigheten

mot

A (advokat Monica Samland)

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder påtalemyndighetens anke over dom fra Hålogaland lagmannsrett, der tiltalte ble frifunnet for to voldtekter, jf. straffeloven § 291. Spørsmålet er om lagmannsretten etter straffeprosessloven § 38 hadde plikt til å vurdere om det var grunnlag for domfellelse for grovt uaktsom voldtekt, jf. straffeloven § 294.
- (2) Ved tiltalebeslutning 11. januar 2019 ble A, født 00.00.1995, satt under tiltale for en overtredelse av straffeloven 1902 § 195 første ledd andre straffalternativ jf. § 206 (post I), to overtredelser av straffeloven 2005 § 291 bokstav a jf. § 292 bokstav a (post II a og b), og tre overtredelser av straffeloven 2005 § 302 (post III a-c). Det faktiske grunnlaget for post II a lyder:

«Ved en anledning i august/september 2016 i sin bil ved X kirke på Y i Z, dro han B under seg i bilens fører sete, la seg over henne, dro ned buksen hennes, holdt henne fast og førte sin penis inn i hennes skjede, selv om B bl.a. sa at hun ikke ville, og forsøkte å motsette seg samleiet ved å forsøke å ta på seg buksen.»
- (3) Det faktiske grunnlaget for post II b lyder:

«Ved en anledning i august/september 2016 i sin bil ved Æ i Z, dro han C under seg i bilens fører sete, la seg over henne, dro ned buksen hennes, holdt henne fast og førte sin penis inn i hennes skjede, selv om C bl.a. sa at hun ikke ville, og forsøkte å motsette seg samleiet ved å dytte ham bort.»
- (4) De beskrevne forhold var samtidig overtredelser av straffeloven § 302 siden begge de fornærmede var 14 år på gjerningstidspunktet, jf. post III b og c.
- (5) Ved Lofoten tingretts dom 25. september 2019 ble tiltalte funnet skyldig i samtlige forhold i tiltalebeslutningen. Straffen ble satt til fengsel i syv år og ni måneder. Han ble videre dømt til

å betale oppreisningserstatning med 100 000 kroner til fornærmede i post I og 200 000 kroner til hver av de fornærmede i post II a og post II b.

- (6) Tiltalte anket til lagmannsretten over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for alle tiltaleposter.
- (7) Hålogaland lagmannsrett avsa 20. mars 2020 dom med slik slutning:
- «1. **A, f. 00.00.1995, frifinnes for tiltalens post II a og b.**
 2. **A, f. 00.00.1995, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 195 første ledd annet straffalternativ, jf. § 206 og straffeloven § 302, alt sammenholdt med straffeloven § 79 bokstav a, til fengsel i 4 – fire – år og 3 – tre – måneder.**

Til fradrag i straffen går 1 – en – dag for utholdt varetekt, jf. straffeloven § 83.
 3. **A, født 00.00.1995, dømmes innen 2 – to – uker fra forkynning av dommen til å betale oppreisningserstatning til D med 100 000 – etthundretusen – kroner.**
 4. **A, født 00.00.1995, dømmes innen 2 – to – uker fra forkynning av dommen til å betale oppreisningserstatning til B med 50 000 – femtitusen – kroner.**
 5. **A, født 00.00.1995, dømmes innen 2 – to – uker fra forkynning av dommen til å betale oppreisningserstatning til C med 50 000 – femtitusen – kroner.**
 6. **Saksomkostninger idømmes ikke.»**
- (8) Lagmannsrettens dom er avsagt under dissens, idet en meddommer stemte for frifinnelse for alle poster i tiltalebeslutningen.
- (9) *Påtalemyndigheten* har anket til Høyesterett og gjort gjeldende at lagmannsrettens dom må oppheves for så vidt gjelder frifinnelsen for de to voldtektene i post II a og b. Frifinnelsene er begrunnet i at lagmannsretten ikke fant det bevist at tiltalte handlet forsettlig. Lagmannsretten hadde da – for begge tiltalepostene – plikt til å vurdere om tiltalte kunne domfelles for grovt uaktsom voldtekt, jf. straffeloven § 294, eventuelt også for seksuell handling uten samtykke, jf. straffeloven § 297. Unnlåtelsen av å vurdere om forholdene kunne subsumeres under nevnte straffebestemmelser innebærer en feil ved saksbehandlingen og lovanvendelsen som må lede til opphevelse.
- (10) A har anført at lagmannsretten korrekt har konkludert med at det verken for post II a eller b er bevist utover enhver rimelig tvil at det foreligger straffbar overtredelse av voldtektsbestemmelsen. Det er nedlagt påstand om at anken forkastes.
- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* kan oppheve lagmannsrettens dom når utvalget enstemmig finner det klart at dommen helt eller delvis bør oppheves, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.
- (12) Straffeloven § 294 rammer grovt uaktsom voldtekt. Det følger av straffeprosessloven § 38 andre ledd at retten kan anvende et annet straffebud enn det tiltalen gjelder så fremt det gjelder samme forhold og partene har fått anledning til å uttale seg, jf. bestemmelsens tredje ledd. Under visse forutsetninger vil retten ha en selvstendig plikt til å vurdere om et forhold rammes av en annen straffebestemmelse, jf. HR-2019-792-U avsnitt 13 med videre henvisning til blant annet Rt-1982-1380, der det heter:

«Herredsretten må forstås slik at det er ansett bevist at domfelte har forholdt seg som beskrevet i tiltalebeslutningen, men at kravet til forsett ikke er oppfylt. De forhold tiltalebeslutningen gjelder, er imidlertid straffbare også om det bare er handlet uaktsomt, men da etter merverdiavgiftsloven § 72 første ledd. Retten skulle derfor av eget tiltak ha tatt opp spørsmålet om å henføre forholdet under denne bestemmelse, jfr. straffeprosessloven § 342 annet ledd. Unnlatelsen av å gjøre dette er en saksbehandlingsfeil som må føre til opphevelse av dommen.»

- (13) Ankeutvalget viser videre til Bjerke/Keiserud, Straffeprosessloven, Kommentaarutgave, 4. utgave side 133 der det er uttalt at i den grad retten har adgang til å fravike tiltalebeslutningen, vil den som utgangspunkt også ha plikt til dette.
- (14) Ved bevisbedømmelsen under tiltalen post II a – fornærmede B – fant lagmannsrettens flertall det bevist at den seksuelle omgangen objektivt sett var voldtekt. Flertallet la til grunn at tingretten hadde gitt en korrekt beskrivelse av de rettslige vilkårene for voldtekt i straffeloven § 291, og fant det videre bevist at det var «på det rene at tiltaltes maktanvendelse isolert sett tilfredsstillende voldskravet i bestemmelsen».
- (15) Ved den nærmere bevisbedømmelsen av hendelsesforløpet ga flertallet sin tilslutning til tingrettens dom, jf. straffeprosessloven § 41 tredje ledd. Fornærmedes forklaring om det som skjedde i bilen, og som lagmannsretten «i hovedsak» fant å kunne legge til grunn som bevist, er gjengitt slik i dommen på side 6:

«Deretter begynte han å ta på henne på låret. Fornærmede B sa at hun ikke ville, og at hun ville hjem, men han hørte ikke etter. Hun forsøkte å ta bort hånden hans, men han fortsatte å ta på henne. Han tok av seg setebeltet, tok begge hendene under armene hennes og løftet henne over på sitt fang. Deretter vred han seg sånn at han kom over henne mens hun lå i førersetet, og han forsøkte å komme ned i buksen hennes med hånden sin. Hun sa nei, at hun ikke ville og tok hånden til tiltalte bort, men han sa «jo, kom igjen».

Tiltalte begynte deretter å ta opp buksen hennes, og hun forsøkte å ta den på seg igjen. Da dette ikke gjorde at tiltalte sluttet, ga fornærmede B opp. Hun har beskrevet at hun ble «fri for muskler», og at det ikke var vits å gjøre mer motstand, da tiltalte var en stor mann, hun ikke hadde strøm på mobilen, det var sent på kvelden og de befant seg i et område der det ikke var noen folk eller bolighus i nærheten. Hun har forklart at hun var veldig nervøs og redd, og at hun begynte å gråte og skjelve. Tiltalte fikk av henne det ene buksebeinet og spurte «med kondom eller uten kondom?» B sa igjen at hun ikke ville. Tiltalte tok buksen sin ned til knærne og holdt det venstre beinet hennes fast slik at hun ikke fikk tatt beina sine sammen. Hun prøvde å dytte ham bort. Han begynte å kysse henne, og hun gjentok at hun ikke ville. Deretter førte han sin penis inn i skjeden hennes. [...]

Tiltalte kjørte henne deretter hjem. De snakket ikke sammen på kjøreturen, bortsett fra at tiltalte sa til henne at det som hadde hendt, ikke måtte nevnes for noen."

- (16) Flertallets begrunnelse for frifinnelsen går frem i dommen på side 8. I oppsummeringen heter det:

«I dette bildet finner flertallet at det er tvil om tiltalte har utøvet vold eller makt overfor fornærmede med forsett om å overvinne hennes motstand og derved skaffe seg den seksuelle omgangen. Det finnes klart bevist at tiltalte i situasjonen har vært insisterende og overtalende, og at fornærmede har vært passiv. Når det gjelder seksuelle overgrep mot mindreårige skal det normalt ikke mye til for at en må se det slik at fornærmedes motstand overvinnes selv med liten bruk av vold fra overgriperen. Imidlertid er det et ufravikelig krav om at overgriperen må ha hatt forsett, ikke bare hva gjelder den seksuelle omgangen, men også hva gjelder at han oppnådde seksuell omgang ved bruk av vold. Flertallet finner at det på dette punkt hersker en slik tvil at det bør komme tiltalte til gunst.»

- (17) Med det faktum lagmannsrettens flertall la til grunn som bevist under tiltalen post II a var det et nærliggende spørsmål om tiltalte eventuelt hadde opptrådt grovt uaktsomt, slik at forholdet kunne subsumeres under straffeloven § 294. Unnlatelsen av å vurdere dette må anses som en saksbehandlingsfeil som må føre til at frifinnelsen for post II a oppheves, jf. straffeprosessloven § 38 andre ledd.
- (18) Også ved bevisbedømmelsen under tiltalen post II b – fornærmede C – fant lagmannsrettens flertall det bevist at tiltalte i forbindelse med en kjøretur «forsettlig gjennomførte et vaginalt samleie med fornærmede som beskrevet i tiltalen». Vedrørende hovedpunktene i flertallets bevisvurdering av hendelsesforløpet ble det vist til tingrettens dom og gjengitt følgende:
- «Da de var på vei ned Ø, begynte tiltalte å ta på fornærmede C. Hun tok hånden hans bort og sa nei. Han kjørte ikke til Å, men svingte i stedet av mot EE og stoppet bilen på Æ, der det ikke var noen bolighus eller folk i nærheten. Han løsnet deretter setebeltet hennes og forsøkte å løfte henne over til sitt sete. Hun dyttet seg selv tilbake, og han tok da tak under armene hennes og bar henne over til setet sitt. Han plasserte henne skrått på fanget sitt. Fornærmede C sa at hun ville sette seg på sitt eget sete, og han svarte da «nei, det har du ikke lyst til». Deretter tok han hånden ned i buksen hennes. Hun sa nei flere ganger og forsøkte å dytte ham vekk. Han spurte om hun gikk på p-piller, og hun svarte nei. Deretter fant han frem et kondom, tok setet bakover og stolryggen ned og la C på ryggen i setet. Han tok av det ene buksebeinet hennes og la seg mellom beina hennes etter å ha kneppet opp buksen sin og tatt på seg kondomet. Han holdt det ene kneet hennes opp og ut. Fornærmede C forsøkte flere ganger å få knærne sammen, men tiltalte fortsatte å holde kneet hennes oppe. Hun har forklart at hun ga opp, og at hun bare lå og så ut mens tiltalte førte sin penis inn i skjeden hennes.»**
- (19) Også for denne tiltaleposten er frifinnelsen begrunnet i at flertallet fant at «det hefter så vidt mye tvil ved tiltaltes forsett hva gjelder voldtekt at det bør komme han til gunst».
- (20) Med det faktum lagmannsrettens flertall la til grunn som bevist under post II b var det etter ankeutvalget syn også her et nærliggende spørsmål om tiltalte hadde opptrådt grovt uaktsomt og om forholdet dermed kunne subsumeres under straffeloven § 294. Unnlatelsen av å vurdere dette må anses som en saksbehandlingsfeil som må føre til at frifinnelsen for post II b oppheves, jf. straffeprosessloven § 38 andre ledd.
- (21) Ankeutvalget finner det etter dette enstemmig klart at lagmannsrettens dom må oppheves for så vidt gjelder frifinnelsene for tiltalens post II a og II b, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a, jf. straffeprosessloven § 347 andre ledd. Utvalget finner etter omstendighetene ikke grunn til også å oppheve ankeforhandlingen, jf. § 347 første ledd.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, oppheves.

Ragnhild Noer
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)